

pag. 651, III.

L188

35

DE
STUDIORUM
SCHOLASTICORUM

ratione
apud Protestantes in confiniis Seculi
XVI & XVII commutata
exponit

&
ad orationes iuveniles
d. 19. Septembr. A. O. R. ∞ 15 CCXXXVIII.
audiendas
Patronos & Amicos Lycei nostri
per officiose invitat
Michaël Heinricus Reinhardus.

TORGAVIÆ,
LITERIS PETERSELLIANIS.

DE
STUDIORUM
SCHOLASTICORUM

ratione
quod Professoribus in conuictis Sociis
XVII & XVIII communis

exponit

ad rationes inventas
d 19 Septembris A. O. R. 1700 XXXVIII

reclama

Patronos & Amicos Typographi

per officios inuente

Michael Heilmannus, Typographus

TOBIAS

LITAE PTERRELIANAE

Quemadmodum omnium rerum humanarum datur vicissitudo: ita quoque studiorum scholasticorum penes Protestantes rationem sensim immutatam esse, eo minus mirabitur, qui consideraverit, quæ fuerint liberalium artium in Germania fata, qui progressus, quive defectus. Namque quo curiosius, quoque diligentius scholarum publicarum initia atque origines investigamus, eo certius inveniemus earundem doctrinam fere linguarum Latinae & Græcæ terminis tunc contentam atque comprehensam fuisse. Hi enim iusti & erant & a doctissimis viris constituebantur limites curriculi scholastici, quos transire, sibi non solum religioni ducebant puerorum præceptores sed etiam eo minus opus habebant, quo studiosius ipsa humanitatis studia in academiis & docebantur & colebantur. Audiamus huius rei clarissimum testem Io. Caselium, virum suæ ætatis literatissimum. Nec adfirmare, inquit a) dubito, præceptores de prima ætate non rectius mereri, quam si utriusque linguæ scriptores ita interpretentur, ut faciebant veteres, qui nobis præiverunt ad intelligenda scripta Græcorum & Latinorum: quos secuti fuere & æquavere nostra ætate multi, in quibus prælucent Scaliger, Manutius, Lambinus, Turnebus, similes. Hunc etiam terminum statuo ludorum puerilium, nec multo ulterius promovendum. Hæc ille. Sed ipsa studia, quæ ad huma-

A 2

a) In orat. funebri Wilhelmi ab Heimburg D. 2.

humanitatem pertinent, fere relinquebantur Academicis doctoribus tanquam possessio propria. Nec ita male. Cum enim hoc studiorum genus & ingenium subactum & multiplicem rerum usum atque cognitionem ab idoneo discipulo expectet: illi omnino, quorum & ætas & ipsa vis mentis iam est confirmator, citius atque feliciter in artium liberalium curriculo progredientur, quam si qui annis & mentes debiles atque rudes illud ingredi audeant. Artium autem istarum studio atque cultu nuper admodum de mum instaurato, omniumque animis novitate rei excitatis atque suspensis, mirum quantum doctores academici tunc laborarent in ingeniis tam commodis & poliendis, & ad virtutem homine dignam traducendis, siquidem ab hac ipsa humanitatis studia nomen accepisse censebant. Quo factum, ut & in omnibus academicis fere scholis harum artium vox & sonus audiretur, & illi maximam laudem reportarent, qui plurimum in hoc doctrinæ genere profecisse iudicarentur. Quicumque ad docendi munus accederent, id dabant operam maxime, ut non nisi sermone Latino, eoque non elumbi sed succi & nervorum pleno uterentur. Si qui poeticam aut oratoriam artem profiterentur, illi & præcipuo erant in honore & maximum sibi poterant auditorum numerum polliceri. Certe Eobanum Hessum, Virgilii vel Ovidii carmina Erfurti interpretantem, plus mille circumstantabant auditores. b) Theologorum summa laus erat, optimos autores modo Græcos modo Latinos suis posse exponere atque explicare. Vidisses Philippum Melancthonem, maxima discipulorum multitudine stipatum, & modo Virgilium modo Hesiodum & Homerum explicantem, avide audiri. Audivisses Davidem Chytræum enarrantem c) Herodotum, Thucydidem, imo etiam Ciceronem de senectute. Etsi autem ju-

b) Heumannus in *Conspectu reipubl. liter.* cap. III. §. XXXXVIII.

c) Schützius de *vita Chytræi* L. I. §. 38. 40. 42. 52. 54. & L. II. §. 38.

risconfulti, qui humanitatis studiis diligentius incumbabant, barbaro humanistarum nomine traducebantur vulgo: d) tamen vel inde intelligitur, quanta diligentia in hoc quoque literarum genere colendo tunc sint versati. Medicorum autem literatissimorum uti nullo tempore defuit copia: sic eo tempore studium illorum in optimis autoribus interpretandis maxime eluxit. Certe insignes fuerunt hac laude Lipsiæ Gregorius Bersmannus, Rostochii Brucaeus, Vitebergæ Vitus Vinfemius, cujus postremi nomine etiam hac de causa libenter utor, quoniam tunc, cum academia Vitebergensis pestilentia metu Torgaviam concessisset, in his ipsis ædibus, in quibus habito, huic quoque laudabili incubuit studio. Quod vero vel primum & præcipuum judico, ipsæ artes ita fere docebantur, ut a Græcis & Latinis autoribus, tanquam fontibus, repererentur. Neque tantum oratoria aut poëtica scientia a Quintiliano, Cicerone, Hermogene, Horatio optimisque oratorum poëtarumque veterum exemplis petebatur, id quod fortasse ipsa harum artium ratio & natura propria videretur exegisse, sed etiam, quod peculiare illorum temporum fuit, Philosophia, Medicina atque ipsa Mathesis tunc demum recte tradita iudicabatur, si illa ex uno & solo Aristotele, ista ex Galeno & Hippocrate, hæc vero ex Euclide & Ptolomæo potissimum hauriretur & disceretur. Quo instituto sane nobilissimo illud consequebantur doctores, ut & discipuli in eodem literarum ingenuarum studio & cursu perpetuo continerentur, & hæ ipsæ, id quod sunt, iuventutem ad humanitatem informare censerentur. Is enim tunc veteres autores exponendi mos erat, ut non magis in eorum voculis fastidiose excutiendis hærerent, quam præcepta vitæ, morum & prudentiæ studiose sectarentur suisque inculcarent. Quanam enim exempli causa fuisset ratio, quare Vitebergæ Professor

A 3

Terren-

d) Heineccius in præf. prima Antiq. Roman. jurisprudentiam illustr.

Terentii peculiaris constitueretur, nisi id spectassent maiores nostri maxime, quod in hoc comico elegantissima vitæ doctrina & institutio comprehendatur. Namque & Tragoediarum lectionem valde utilem adolescentibus esse cum Philippo Melanchthone e) iudicabant ad commonefaciendos animos de multis vitæ officiis & de frenandis immoderatis cupiditatibus; & Plauti Terentiique fabulas sæpius legendas, ut morum & voluntatum dissimilitudines in personis considerentur. Eadem fuit ratio interpretandi aliorum poetarum. Sic idem Philippus Hesiodum gravissimarum rerum præcepta continere, & ad mores formandos & vitam recte instituendam conducere, ideoque sæpe relegendum & ad verbum ediscendum esse censebat. f) De Homeri autem lectione non dubitabat g) affirmare, quod hominis mentem ingentibus ac longe nobilissimis æternisque divitiis cumulet ornet atque ditet. Idem institutum, eandem docendi rationem, cum in omni autorum veterum interpretatione servarent & sequerentur, illud ipsum in causa est, quare quoque expositiones & annotationes, quas in autores veteres literis consignarunt doctissimi ætatis illius viri, fere complectantur locos communes, qui de virtute, cuius præcepta in veterum scriptis potissimum quærebant, moneant lectorem. Itaque cum hæc ita essent, atque tanto studio liberales artes in academiis colerentur: scholarum limites iusti in linguis Græca & Latina continebantur, nisi forte quædam levia Rhetoricæ aut Logicæ præcepta illis adjungerentur. Tales reperimus fuisse scholas Sturmii, Trocendorffii, Michaelis Neandri, quorum ludi literarii celeberrimi ea habebant.

e) In Adhortatione de legendis Tragædiis & Comædiis T. I. Declam. p. 180. 184.

f) In Præfatione Philippi prima Hesiodo Lipsiensis edit. 1666. præmissa. Extat quoque T. I. Declam. p. 211.

g) In Præfatione in Homerum ibid. p. 204.

bebantur ætate. Ecquid enim opus fuisset, limites illos ulterius promovere, cum pro sua diligentia & eruditione doctores academici & summo studio humanitatis literas docerent & omnino felicius eas juvenes ætatis robustioris docere possent? Quodsi igitur præsentem scholarum statum cum eo, qui fuit initio, conferas, hem! quantam mutationem deprehendes, ita ut plane alia jam sit facies rei scholasticæ. Humanitatis enim studia, quæ academicorum doctorum personis dignissima antea putabantur, tanquam fundus desertus a domino, relictae fere sunt & cessere præceptoribus scholasticis. Quam bene, jam non libet disputare. Sed ut id, quod dixi, testimoniis confirmem, libenter utor verbis duorum Professorum academicorum. Alterum sit Danielis Georgii Morhofii, qui ipse ad ingenuas artes docendas in academiam vocatus fuit & tamen, cum induxisset Jo. Caselium, commemorantem, quomodo se juvene Vitebergæ Vitus Vinshemius, Cracovius, Melanchthon; Lipsiæ Camerarius & Bersmannus Historicos ac poetas Græcos magna ingenii ubertate fuerint interpretati, non dubitat exclamare: h) viveret ille & veniret nunc in Germaniæ academias, & in Græca lingua plerosque obmutuisse, in Latina balbutire, seculine dicam an magistrorum vitio deprehenderet. Donarem Græcam, sed in Latina lingua & eloquentia tantam passim regnare ignorantiam, quis non indigneretur? Et vero omnis illa eloquentiæ facultas saltem ex Latinis autoribus, si Græcos fastidias, haurienda est. Morhofio adiungo Christophorum Augustum Heumannum, Professorem Göttingensem. Hodie inquit, i) artes liberales ita tractantur in Gymnasiis, ut academici Professores Græcæ & Latinae linguæ, itemque poëtos ac rhetorices, fere *κατὰ πρόσωπα* esse cogantur. Et si autem hæc arrogantius

h) Tom. I. Polyhist. Lit. L. II. c. IX. §. 10. II.

i) Hist. Lit. consp. loc. cit.

gantius imprimis a doctore scholastico, qualis tunc Heumanus, cum hæc scriberet, erat, imo etiam acerbius dicta esse videantur: tamen omnino docent, quantopere illud studiorum genus in Academiis negligatur & contemnatur. Cum vero illis iuventus, quæ se literis dedit, adeo parum neque sine summis incommodis carere possit: num propterea diligentes & periti scholarum doctores accusandi erunt, si, progredientes longius, iuvenes ad ipsas artes liberales traducunt, atque, licet perfectum quid dare nequeant, tamen tantum, quantum possunt, consequi contendunt? Hæc autem studiorum scholasticorum mutatio cum tam insignis sit, hujus initia & originem jam seculo decimo sexto ad finem vergente & sequentis seculi initio extitisse eo facilius credes, quo luculentius vir elegantissimus Jacobus Burckhardus demonstravit, Ioachimum Camerarium literas in Germania vidisse renascentes & iterum pene extinctas; k) atque quo verius omnino Ioannes Sturmius jam anno illius Seculi septuagesimo sexto scripsit, barbariem in civitates & aulas principum in scholas etiam academiarum partim clam irrepere partim etiam impetu & vi quadam aperte denuo invadere. Quæ vero sit ratio, quid fuerit causæ, quare illo in primis tempore tanta mutatio contigerit, operæ pretium sane me facturum confido, si paucis iam exponere aggredior. Etsi enim causas multas atque varias video nominari, festinationem, quæ faciat ut iuvenes a liberalibus artibus ad altiora studia properent, paupertatem plerorumque, quæ, prohibens in academiis diu hærere, festinare iubeat, incrementa disciplinarum sublimiorum, quæ omnes academicos annos sibi solis deposcant, imo etiam doctorum plerorumque scholasticorum vel negligentiam vel ignorantiam: tamen hæ causæ fortassis omnium temporum fuere communes,

cum

k) De lingua Latinæ in Germania factis P. I. cap. VI. p. 432. ubi etiam Sturmii testimonium ex Præfat. in St. Doleii formulas L. L. affert,

cum ego contra in causas illius ætatis, qua mutatio illa facta, proprias inquirere iam constituerim.

Prima causa sine dubio illius memorabilis mutationis fuit nova ratio docendi, quam plerique doctores ingressi sunt eo tempore in academiis. Cum enim antea demonstraverim, ex Græcis Latinisque autoribus plerasque scientias initio eruditionis instauratæ fuisse haustas atque depromtas, doctores academici, operosum illum laborem fastidientes, eoque viam magis compendiarum quærentes, sepositis veterum scriptis, prolapsi sunt ad scientiarum compendia, ex quibus brevissime & facillime addisci posse videbantur. Testes hujus rei sufficiant nobis eruditissimi ætatis illius duumviri. Plane enim & luculenter id, quod ostendi, docet Polycarpus Lyserus, Theologus Virebergensis celeberrimus. Porro, scribit ad amicum, 1) ut quoque de Aristotelis, Philosophorum Principis, scriptis quid sentiam, scribam, tantum abest, ut illa ex scholis releganda esse statuam, ut nunquam dissimulaverim, me mirari, qui fiat, quod in hac schola nostra, quæ cum reliquarum in Germania academiarum quasi communis mater esse statuatur, tantum compendia Philosophiæ studiosæ iuventuti prælegantur, Aristotelis autem libri prorsus negligantur. Ego omnino judico, Dn. Philippum initio compendia Philosophiæ saltem pro incipientibus scripsisse, idque non hoc consilio fecisse, ut Aristotelis libros ex manibus discentium prorsus excuteret, sed tantum ut eosdem ad legendum ipsum Aristotelem introduceret, & quasi viam sterneret. Hæc ille. Sed quid inde magis perspicuum est, quam iam tunc Philosophiam incepisse dici ex compendiis, & insanum illum, qui plerorumque animos invaserat, amorem in Philippum Melanchthonem etiam hujus compendiarie doctrinæ causam extitisse. Eandem vero docendi rationem etiam in aliis scientiis tradendis sensim

B

obti-

1) In Sylloge Epistolarum Lyserianarum p. 287.

obtinuisse, demonstrat gravissime Io. Caselius, in scholis, testatur, m) pene omnibus tam publicis quam privatis, tam celebribus quam obscuris, cujuscunque potius libros, etiam indoctorum & barbarorum hominum, tritos tum esse, & veluti oracula tractatos, quam vererum aurea illa monumenta. Quæ cum ita fierent, atque iuventus literarum studiosa animadverteret, se sine multa Græcarum & Latinarum literarum cognitione quasunque scientias facile discere posse, libenter, uti animus humanus per se proclivis est ad pigritiam, spretis illis antiquis scriptoribus, potius omnia alia quam liberales artes in academiis tractabat. Quod antea longe secus fuit. Nisi quis enim Latinorum & Græcorum libros legere & intelligere posset, eidem neque ad ipsas scientias, quæ in academiis docentur, aditus patebat.

Altera causa doctrinæ scholasticæ mutata fuit, uti ego arbitror, ipsa doctorum scholasticorum arrogantia. Cum enim & pulcrum videretur, multiplicem rerum ostentare scientiam, & ea re doctrinæ variæ apud alios sibi comparare famam? facile accidit, ut studiorum scholasticorum curriculum extenderent atque amplificarent. Vtar autem rursus autoritate Io. Caselii, utpote viri harum rerum peritissimi. Ita autem ille de suæ ætatis scholasticis magistris: Hodie, ait n) quod merito reprehendendum est, in quibusdam ludis puerilibus Latinæ & Græcæ literæ & quædam artium principia accommodatarum pueritiæ & adolescentiæ genis contemnuntur, petulantia novatorum & magna ex parte negliguntur, & philosophantur, ut ajunt, qui præter sapientiæ nomen nihil auribus acceperunt, opinionum, haud scio, quarum cultores, & loquacitatis

m) In Epistola ad Jo. Ern. ab Hoim, Galeni libello: quomodo quis & dignoscat & sanet proprios animi sui affectus, ab ipso edito adjecta.

n) In orat. funebr. Io. Nivinio scripta.

citatis magistri insolentes admodum. Idem alio loco o) adhuc
 luculentius exponit hanc magistrorum juvenilium superbiam,
 ex eo tempore, querens, quo Georg. Fabricius Misenenſi
 ſcholæ præeſſe deſerit, non paucos magis corrupiſſe ſcholas
 inferiores, hi præſertim, qui eas inſtar academiæ eſſe vo-
 luerint. Fallor, aut Caſelius inſectatus eſt his verbis gymna-
 ſia, quæ illo fere tempore oriri cœperunt. Cum enim gymna-
 ſii vox ante literarum inſtaurationem etiam de academiis uſur-
 paretur; p) poſt illam vero eſſet ſcholarum inferiorum com-
 mune: q) ſub finem fere ſæculi decimi ſexti factum eſt, ut
 ſcholæ, quæ inter reliquas eminere vellent, appellarentur no-
 mine proprio gymnaſia. Memini ſane aliquando me audi-
 re Theologum Vitebergeniſem Gottlieb Wernsdorſium de
 gymnaſiorum origine diſputantem. Quam quidem ille re-
 ferebat ad Calviniſtas Germaniæ. Cum enim ſæculo deci-
 mo ſexto, antequam Heidelberga ad illos tranſiret, nullam
 in Germania haberent academiæ, & tamen ſuos iuvenes in
 peculiari ſuæ religionis ſchola libenter vellent erudiri, cepiſ-
 ſe eos id conſilii, ut gymnaſia aperirent, in quibus ſtudia aca-
 demicis propria docerentur. Sic memorabat antiquiſſima
 gymnaſia eſſe Serveſtanum, Neuſtadienſe in Palatinatu & Bre-
 menſe, quæ ſingula paterent Calviniſtis. Nominis vero ſplen-
 dore & rei novitate inductos Lutheranos eſſe opinabatur, ut
 ipſi quoque gymnaſia inſtituerent. Et omnino videntur tem-
 porum rationes congruere, ut veriſimilis Wernsdorſiana ſen-
 tentia videatur. Namque quis ignorat, Calviniſtas eo ſæculo,
 neque facultatem religionis profitendæ liberam in Germania

B 2

habu-

- o) In orat. funebr. Andr. Mylio ſcripta.
 p) Hechrius in Germaniæ Sacra P. II. L. XIV. toto cap. II.
 q) Ita Chytræus ludum literarium vel gymnaſium Pernavienciſe promi-
 ſcæ appellat. Orat. p. 178. f. Idem facit de Græcenti ſchola in
 Stiria in oratione eius inaugurali p. 331. Orat.

habuisse, neque a Cæsare potuisse iure obtinere potestatem constituendi academiam? In illis quoque gymnasiis Calvinistarum iuvenes complures tandiu institutos esse, donec ad munus publicum accederent, id quidem multis exemplis ostendi potest. Atque recordor aliquando me esse Servestæ cum humanissimo rectore illius gymnasii van Bashuysen & ex illo audire, quod adhuc suo tempore discipuli quidam ad munus sacrum, idque publicum sint avocati. Quanquam vero multa Lutheranorum gymnasia suam originem altius repetere solent: tamen vereor, ut ullum possit Calvinistica illa superare antiquitatis gloria. Quæcunque enim altius ascendunt, dictæ sunt primis temporibus scholæ, & postea demum sibi gymnasii nomen asciverunt. Sic exempli causa gymnasium Noribergense a Wagenseilio, de civitate Noribergensi commentante, dicitur gymnasium & anno 1526. institutum, sed a Philippo Melanchthone, qui illud oratione solenni inauguravit, in hac ipsa plerumque appellatur schola, semel tantum gymnasium; quippe quod nomen eo tempore nondum distinguere & discernere scholas solebat. Quæ quidem tantum absunt ut in gymnasiorum invidiam aut contemptum abs me commemorentur, ut potius illud modo hac disputatione consequi velim, ne origines rei scholasticæ mutata lateant. Quemadmodum enim viri doctissimi eo tempore, quo gymnasia sunt exorta, passim optarunt, ut academiis sua relinquerentur studia, suæ artes: ita hodie, postquam scholæ insigniores atque gymnasia iure possessionis consecuti sunt facultatem ingenuas artes docendi, & hæ ipsæ in academiis fere despiciuntur, gymnasiorum institutum laudatu dignissimum merito censetur, quæ nisi essent, facile bonarum artium studium penitus intercideret. Quid? quod in scholas quoque, in quibus eadem 1) quæ gymnasiorum sunt, studia

1) D. Godofr. Ludovici, ipse Rector gymnasii, in historia rectorum gy-

dia docentur, eadem recideret accusatio, cum hic non de nomine sed de doctrina gymnasiorum sit disputatio. Saltem illud videor mihi confecisse, quod arrogantia scholarum aliqua causa fuit, quare liberalium artium studia potius in scholis quam in academiis sedem aliquantulam adhuc invenerint, quodque initio omnino melius fuisset, si academiae maiori studia illud literarum genus sibi vindicassent.

Vt autem tertiam causam quoque attingamus illius mutationis, de qua dicere suscepimus, illa quidem ex prioribus duabus orta est, sed tamen plurimum ad res scholasticas novandas attulit momenti. Nam negligentia Professorum atque superbia scholasticorum doctorum factum deinceps, ut liberalia studia tantum puerilia neque academiis digna judicarentur. Io. Caselius, qui sua ætate mutationem ingruentem vidit, huius causas novit, & optime potuit de iis iudicare, hanc causam quoque optime nobis confirmabit. Eam enim s) ostendit opinionem plurimorum animos sensim pervasisse ut, humaniora studia puerorum esse putarent nec nisi puerilia, & tales lectiones otiosis hominibus relinquendas, quibus libeat tempus fallere, uti alii totos dies pila fallant aut alea. Enimvero cum hac ratione fieret, ut utilissimum illud literarum genus in academiis magis

B 3

magis

mnasiorum scholarumque celebriorum Præf. Part. I. nisi scholæ, ait, sunt provinciales, quæ gymnasia hodie plerumque vocari solent, ex iis tamen, quæ ad gymnasium requiruntur, utrum hoc sibi nomen tribuere possint Athenæa, facile est perspectu, & Scholæ cum contra ea nuncupari volunt, gymnasiorum nomen optime promerita, suis non destituuntur causis. Idem paulo post exponit quamnam scholæ optime nomen gymnasiorum promereantur, scilicet, quæ juvenes academiae per ipsas lectiones publicas preparant.

s) In epistola parænet ad Greg. Cernicovium.

magisque in contemptum abiret: profecto nunquam satis digna gratia potuit magistris scholarum referri, quod iuvenes & teneras mentes in his ipsis literis satis diu tenerent, & incommodis illis, ab harum literarum contemptu provenientius, aliquo saltem modo studerent mederi. Equidem non ita absurdus sum, ut existimem in scholis artes liberales posse in toto suo ambitu plene & perfecte tradi, sed iuventutem in scholis tamdiu contineri sufficit, donec gustum aliquem artium ingenuarum sibi comparaverit. Quovis enim pignore despondeo, fore tunc, ut etiam in academia illarum literarum studium nunquam deponat, si modo prius earundem delicias recte perceperit atque gustarit. Hi termini, hi fines curriculi scholastici hodie iure sunt.

His igitur rei scholasticæ mutæ causis abs me disputatis, omnino intelligitur facile, multo iam præstantiora atque graviora esse studia scholastica, quam initio scholarum institutarum fuere. Sane illud ipsum videtur in causa fuisse, quare plerisque magistris scholarum publicarum & levis honoris gradus & vile stipendium sit assignatum, quoniam, cum hæc ita ordinarentur, ipsa studia doctorum sic comparata erant, ut illis eorum labor contentus esse posset. Quod quidem quantà incommoda pariat, apparet, cum propter stipendii tenuitatem atque contemptum muneris scholastici vix aliquis se conferat ad id suscipiendum, quisquis modo certus est suæ doctrinæ, aut de agrestibus aliquando adhuc docendis non desperat. Me non pœnitent mei vel loci vel dignitatis vel stipendii. Sed neganda non sunt damna, quæ alibi quotidie exoriuntur. Quod si autem & iuvenes & iuvenum parentes considerarent tantum tamque amplum studiorum scholasticorum ambitum: omnino patientius ferrent doctores, qui eos de filiorum abitu in academiam non maturando non raro vehementius admonendi graves reperiunt causas. In tanta enim doctrinæ varietate & multitudine sane etiam plures anni concedendi sunt scholis.

Præ-

Præclare, ut omnia, etiam hic Morhofius t) qui, cum Mechovii consilium suadentis, ne ante annum vigesimum & primum e scholis iuvenes exirent, magnopere comprobasset: Quam bene, clamat, cum republica ageretur, si lentis illis modestisque gradibus primum ad academias & ab illis ad cathedras, tribunalia & subsellia procederemus. Sed volatica hodie omnia sunt & superficialia, cum plurima pars iuvenum solam ostentare speciem quam solidam præstare eruditionem malit; Quo fit, ut propediem barbaries omnia occupet, & ubique improbitas & ignorantia triumphet.

Longe meliora possumus sperare de tribus illis Lycei nostri discipulis, qui nunc abitum in academiam parant, atque omnino, licet non eodem gradu, tamen tanto studio bonas literas hic didicere, & ita excellentibus ingenii dotibus instructi sunt, ut, si in doctrinæ studio acriter pergant, optima quæque ab iis respublica & inprimis nostra civitas possit expectare. Cum enim more & instituto maiorum & orationibus habendis suæ diligentiae exemplum edere & pietatis causa Musis nostris valedicere publice constituerint: ea argumenta orationum sibi delegere, quæ quisque maxime sibi accommodata esse iudicabat, ita ut

Wilhelmus Benjamin Zapfius,
Torgaviensis, de sapientia

Jo. Wilhelmus Hermannus,
eadem Torgaviensis, de virtute & frater germanus

Jo. Friedericus Hermannus,
de Torgaviæ laude

dicere

t) Polyhist. T. I. L. II. Cap. X. §. 46.

dicere constituerint: is vero, qui his tribus amicisimis iuvenibus abitum gratulabitur,

Otto Hieronymus de Stutterheim,

Eques Marchicus, de amicitia, ex studiorum similitudine orta,

agere susceperit. Quod institutum honestum iuvenum optimorum ut Patroni & amici nostri Lycei sua benevolentia prosequantur & cras sacris publicis finitis oratores nostros per benigne audiant, est quod & spero & religiosis precibus contendo. Dedi e museo d. 19. Sept. A. O. R.

∞ 15 CCXXXVIII.

99 A 6971

ULB Halle
002 912 201

3

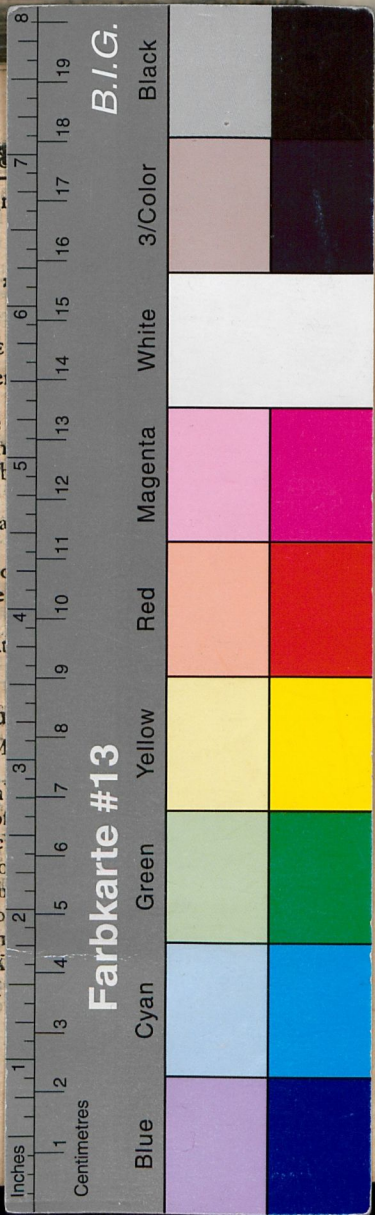

Sb.

V3 17

Reha

35

DE
STUDIORUM
SCHOLASTICORUM

ratione

apud Protestantes in confiniis Seculi
XVI & XVII commutata

exponit

&

ad orationes iuveniles

d. 19. Septembr. A. O. R. ∞ 15CCXXXVIII.

audiendas

Patronos & Amicos Lycei nostri

perofficiose invitat

Michaël Heinricus Reinhardus.

TORGAVIÆ,

LITERIS PETERSELLIANIS.